

We Lwowie, dnia 20. października 1908.

Alg 401

Sprawozdanie

Komisji przemysłowej o petycji Ligi pomocy przemysłowej we
Lwowie w sprawie podwyższenia subwencji na rok 1909.

Wysoki Sejmie!

Liga pomocy przemysłowej jest instytucją, o której można śmiało twierdzić, że gdyby jej nie było, to trzeba by ją co rychlej zawiązać.

Trzeba ją było zawiązać już dawno, a przynajmniej równocześnie z rozbudzeniem się usiłowań do gospodarczego usamodzielnienia kraju.

To, co jako pojęcie, dążenie do „uprzemysłowienia kraju” było w myśli wszystkich, było na ustach i w pismach wielu, to Liga pomocy przemysłowej zjednoczyła i skupiła w jeden program, w systematyczną robotę, dając tej robocie trwałą i szeroką podstawę w formie organizacji stowarzyszeniowej, obejmującej cały kraj, całe społeczeństwo.

Wyrazem tej podstawowej idei i uznania dla L. P. P., jest ustęp ze sprawozd. komisji krajowej dla spraw przemysłowych za czas od 1. stycznia 1907 do 31. maja 1908 następującej treści: L. P. P., która poucza ludność krajową o produkcji przemysłu krajowego, agituje na jej korzyść i stara się zbytni wyrobów krajowych wywalczyć pierwszeństwo przed wyrobami przemysłu obcego.

Idee podstawowe, jakie przyświecały założycielom Ligi pomocy przemysłowej przy tworzeniu tej organizacji i które odróżniają ją od innych pokrewnych instytucji, dadzą się streścić w następujących zasadach:

1. Akcja uprzemysłowienia kraju, jako jedna z najtrudniejszych zadań życia automicznego, wymaga przedewszystkiem pracy u podstaw.

Fałszywe pojęcie i uprzedzenie co do wartości społecznej, towarzyskiej i materialnej zawodów przemysłowo-handlowych, a przecenianie znaczenia tzw. karyery biurowej, wymaga ciągłego oddziaływania na rodziców a zwłaszcza na młodzież.

Nienaturalne a poniekąd i groźne przepełnienie szkół średnich humanistycznych a zwłaszcza gimnazyów, a równoczesny brak młodych sił odpowiednio

przygotowanych w przemyśle, handlu, wymagał rozwinięcia odpowiedniej akcji agitacyjnej i pedagogicznej.

Należało wziąć się do wykorzenienia wstydu pracy ręcznej pokutującego od dawna a nawet szerzącego się coraz więcej wśród warstw najniżej materialnie stojących i skazanych z natury rzeczy na utrzymanie z pracy rąk.

To zadanie spełnia Liga pomocy przemysłowej przez następujące środki działania:

Wykłady dla młodzieży szkolnej na tle tzw. "Wystawy ruchomej" (w 4 latach 2419 godzin wykładowych z ogólną frekwencją 274.000 młodzieży), wykłady te obejmują: popularną geografję przemysłową, popularną statystykę, technologię i towaroznawstwo. Pożądanem byłoby, aby L. P. P. w program tych wykładów wstawiała jeszcze choćby najpopularniejsze wiadomości z dziedziny rachunkowości kupieckiej.

Wykłady wieczorne ilustrowane obrazami świetlnymi i fabryk, wnętrza pracowni warsztatów, modeli maszyn, narzędzi itp. (w ostatnim roku 75, wykładów z ogólną frekwencją 10.707. osób).

Dział „Nauki pogładowej o przemyśle” w formie kolekcji tablic plastycznych, przedstawiających obrazowo produkcję niektórych najważniejszych przedmiotów użytku codziennego od surowca aż do skończonego towaru (17 tablic gablotowych włączonych do Wystawy ruchomej).

Stałe zbiory (wystawki) okazów przemysłu krajowego w kurytarzach szkolnych itp.

Pomoc udzielana młodzieży przy skierowywaniu jej do praktycznych zawodów przemysłowo-handlowych (w ostatnim roku przez Towarzystwa P. p. 27-miu przez Ligę pomocy przemysłowej jako biuro związkowe 9-ciu chłopców. Wskazaniem byłoby aby L. P. P. w tym dziale pracy swojej zwracała baczniejszą uwagę na sprawę frekwencji w szkołach zawodowych utrzymywanych przez kraj i wpływała energiczniej na młodzież i jej rodziców w tym kierunku.

Założenie internatu (bursy) dla młodzieży przemysłowo-handlowej umieszczonej we Lwowie we wzorowych warsztatach i w szkołach zawodowych, w domu Ligi pomocy przemysłowej we Lwowie, (z końcem września 1908 umieszczono 9 stypendystów).

Dalszym środkiem uzupełniającym tę działalność są wreszcie

Warsztaty studenckie założone przez Ligę Pomocy przemysłowej w ostatnim roku we własnym budynku we Lwowie.

Pracę wśród starszej młodzieży mającą zwłaszcza na celu przygotowanie dobrych sił technicznych, teoretycznie i praktycznie wykształconych spełnia jedno z ogniw Ligi Pomocy przemysłowej a mianowicie Techniczne koło pomocy przemysłowej we Lwowie, urządzając praktyki wakacyjne dla słuchaczy politechniki lwowskiej, wycieczki do fabryk, odczyty itp.

2. Obojętność ogólna społeczeństwa na stan i rozwój rodzimej pracy wytwórczej i handlowej, pewna apatya i nieruchomość na polu przedsiębiorczości, wymagała wciągnięcia do akcji uprzemysłowienia oprócz sfer ściśle w niej interesowanych, a więc oprócz przemysłowców, kupców,

oprócz czynników z urzędu do tej akcji powołanych, także w wszystkich innych sił społeczeństwa.

Zainteresowanie sprawą przemysłu krajowego wszystkich klas, zawodów, ludzi rozmaitych obozów, przekonań bez różnicy narodowości, wyznania, wciągnięcie do tej pracy sfer urzędniczych, duchowieństwa, nauczycielstwa, włościan, robotników, sług domowych itd. to objaw zupełnie nowy i tu zasługa Ligi pomocy przemysłowej poważna i skutkach doniosła.

Zasadę tę wprowadziła Liga pomocy przemysłowej przez stworzenie w kraju 108 ogniw Towarzystw pomocy przemysłowej łączących w sobie wszystkie wymienione czynniki społeczne dla wspólnej pracy nad przemysłem odrodzeniem.

Nie wszystkie te ognia Ligi Pomocy przemysłowej są jednakowo czynne, w niektórych okręgach apatya wymaga wytrwałej dalszej pracy organizacyjnej, jednak zasada powołania do pracy nad stworzeniem własnej siły produkcyjnej wszystkich obywateli kraju bez wyjątku stanowi mimo to postęp w całej akcji uprzemysłowienia kraju.

Pożądaniem byłoby, by L. P. P. przez częstsze kontrolowanie poszczególnych towarzystw usunęła jak najrychlej zastój w poszczególnych okręgach.

Cele wyżej podane osiąga Liga pomocy przemysłowej, dalej następującymi środkami:

zgromadzenia agitacyjne (t. zw. wiece przemysłowe), których urządzono w ostatnim roku 33 w tyluż miejscowościach kraju,

wiece kobiet, zgromadzenia i konferencje kupców, rękodzielników i t. p. (w ostatnim roku 28 z frekwencją 8320 osób),

wykłady wieczorne dla robotników, wykłady dla sług domowych, dla żołnierzy itd.

3) Brak znajomości stanu i rozwoju rodzimej pracy wytwórczej wśród najszerzych warstw ludności, wymagał wprowadzenia w życie środków do spopularyzowania tych wiadomości.

Liga pomocy przemysłowej wydała najpierw (r. 1904) „tymczasowy katalog przemysłu krajowego“, potem w r. 1906 „Skorowidz przemysłowo-handlowy“ w 30.000 egzemplarzach, pierwszy systematycznie zebrany pełny obraz krajowego handlu i przemysłu (dotychczas rozpowszechnionych 23,000 egzemplarzy). Skorowidz ten stanowi zbyt wielki wysiłek dla sił materialnych Ligi wskutek zbyt wysokiej cyfry nakładu. Byłoby pożądanem unikać tego błędu przy przyszłym wydaniu, do opracowania którego powinna Liga przystąpić w niedługim czasie, ponieważ pierwsze wydanie już jest w części przestarzałe.

Do tego celu służy wprowadzona przez Ligę pomocy przemysłowej w życie Wystawa ruchoma stanowiąca odrębny, nigdzie gdzieindziej nie praktykowany typ wystawy przeglądowej.

Składa się z czterdziestu dziewięciu kolekcji najważniejszych gałęzi krajowej produkcji.

Stanowi tło obrazowe, plastyczne dla wykładów o przemyśle krajowym, uzupełniane na poszczególnych postojach przez przyłączanie się do wystawy ruchomej miejscowych i okolicznych przemysłowców.

Przez cztery lata od założenia instytucji wystawy ruchomej urządziła Liga pomocy przemysłowej 147 postojów tej wystawy, a frekwencja ogólna wyniosła do tąd osób 457.000, ramę tej wystawy należałoby rozszerzyć przez powiększenie kolekcji.

Obecnie Liga pomocy przemysłowej zamierza wprowadzić zupełną reformę systemu obwożenia tej wystawy i przez zbudowanie dużego specjalnego wozu transportowego umożliwić udział w Wystawie wielu dalszym uczestnikom, krajowym warsztatom wzorowym, szkołom krajowym itp., a przez przyjęcie drugiej siły do odbywania wykładów i odczytów na wystawie, wzmocnić jeszcze bardziej jej skuteczność.

Liga pomocy przemysłowej jest dalej od szeregu lat inicjatorką W y s t a w większych okręgów w różnych okolicach i miastach kraju.

Z początku może chaotycznie i w zbyt wielkiej ilości urządzane, weszły te Wystawy od kilku lat w normalny porządek. Urządzana bywa jedna, co najwyżej dwie w roku. (Jedna w zachodniej, jedna w wschodniej części kraju).

W ostatnich latach urządzone wystawy w Wadowicach, Jaworowie, a tego roku w Jarosławiu zyskały przez dobrą organizację ogólne uznanie.

Jarmarki krajowych wyrobów urządzone dwukrotnie we Lwowie stanowią dalszy rodzaj środków, jakimi Liga pomocy przemysłowej obok szerzenia znajomości krajowej produkcji osiąga praktyczne, handlowe korzyści dla krajowej produkcji.

W najbliższym roku projektuje Liga pomocy przemysłowej urządzenie większego jarmarku w Krakowie.

Akcję na rzecz jarmarku w Ułaszkwicach (w powiecie czortkowskim), a jak się okazuje ze studyów przeprowadzonych przez Ligę pomocy przemysłowej w lecie w r. 1908, stanowiącego zawsze jeszcze bardzo poważny czynnik w życiu handlowem kraju, wdrożyła Liga pomocy przemysłowej i przedkłada czynnikom miarodajnym odpowiednio opracowane postulaty.

Urządzenie stałych wystaw zawodowych, które Liga pomocy przemysłowej proponuje jako stałą instytucję we Lwowie, napotyka na trudności dla braku odpowiednich lokali i dlatego między innemi przystępuje Liga pomocy przemysłowej do budowy stosownego gmachu we Lwowie na własnej realności.

4) W dziale czynności konkretnej handlowej i przemysłowej wykazuje Liga pomocy przemysłowej pożyteczną działalność przez tworzenie przy filialnych Towarzystwach swoich, Agencji handlowych dla przemysłu krajowego.

Agencji takich założono dotąd dwadzieścia w różnych miastach kraju.

Mają one na celu stworzenie uczciwego, dobrze kwalifikowanego nietylko na zysk polującego pośrednika i łącznika między krajowym wytwórcą i kupcem.

Agencje te oparte o Towarzystwa pomocy przemysłowej używające ich firmy, przez organa fachowe tych Towarzystw kontrolowane, mają się stać praktyczną szkołą brakującej w kraju sfery pośredników handlowych (agentów podróżujących, komisantów itp.).

Tu zalecić należy, by L. P. P. do organizacyi agencji handlowej przystępowała z odpowiednią przezornością i zakładała je tylko tam, gdzie odpowiednie warunki, a szczególnie dobór pod każdym względem uczciwych i kwalifikowanych agentów dają gwarancję prawidłowego funkcjonowania takiej agencji.

W biurze Ligi pomocy przemysłowej stworzono osobny fachowy organ ilustratora agencji handlowych.

Obroty kilku niedawno dopiero założonych takich agencji wyniosły w ostatnim roku 107.842 K.

Zakładanie dalszych Agencji i usilnianie istniejących napotyka na trudności dla braku odpowiednich środków.

5) W dziale organizacyi drobnego przemysłu znane są zasługi Towarzystwa pomocy przemysłowej kobiet we Lwowie, które stworzyło w kraju przemysł guzikarski, zatrudniający już kilkaset robotnic (w tem wiele dzieci) i stanowiący rodzaj abecadła pracy przemysłowej na wsi.

Inne filie Ligi pomocy przemysłowej zorganizowały przemysł pończoszniczy (Brody, Wieliczka), inne przemysł tkacki (Andrychów, Czortków), krawatkar-ski (Brzeżany), przemysł konfekcyi bielizny i ubrań dla ludzi (Jarosław), stolarski (Tarnopol), itd.

6) Praca nad organizacją kredytu dla przemysłowców i kupców przez tworzenie nowych, w kraju dotąd mało rozpowszechnionych form kredytu fakturowego stanowi dalszą poważną zasługę Ligi pomocy przemysłowej.

Liga pomocy przemysłowej utworzyła w maju 1907 roku we Lwowie „Spółkę fakturową”, której obroty w pierwszym zaraz roku istnienia doszły do 8 milionów koron.

W lutym 1908 założyło nowosandeckie Towarzystwo pomocy przemysłowej jako ogniwo Ligi pomocy przemysłowej „Spółkę fakturową” w tem mieście a nadto za przykładem tym powstały „Spółki fakturowe” w Stanisławowie, Krakowie i powstać mają wkrótce w Tarnowie, Chrzanowie, Stryju, Tarnopolu itd.

Dla rozwoju przemysłu i handlu naszego, ograniczonych prawie z reguły na szczupły kapitał obrotowy, ma to bardzo doniosłe znaczenie.

7) Z innych kierunków działalności Ligi pomocy przemysłowej wymienić należy:

Akcję bojkotową, w której Liga obok innych w tym celu zawiązanych organizacyi (Organizacja dla bojkotu towarów niemieckich we Lwowie), (Straż polska w Krakowie) spełnia zadanie fachowego organu (sekcya handlowo przemysłowa) i skierowuje akcję bojkotową ze sfery hasel negatywnych na drogę pozytywnej pracy dla przemysłu rodzimego.

Nawiązanie stosunków z Królestwem polskiem, Poznańskiem itd., ułatwianie wywozu wyrobów przemysłu galicyjskiego do tych dzielnic, stanowi sukces Ligi pomocy przemysłowej w tej akcji.

8) Działalność informacyjna polegająca na bezpłatnem udziale ustnych i pisemnych informacji w dziedzinie życia przemysłowo-handlowego (rocznie kilka tysięcy informacji).

9) Akcja odczytowa, którą Liga pomocy przemysłowej spełnia przez swoje biuro główne, udzielając prelegentów na żądanie innych pokrewnych stowarzyszeń i związków (w ostatnim roku 9 odczytów).

10. Urządzanie fachowych ankiet.

11) Interwencje u władz i instytucji publicznych w interesie krajowego przemysłu i handlu a to: interwencje w sprawie dostaw publicznych (w ostatnim roku 33 ważniejszych interwencji), w sprawie wyjednywania pożyczek i subwencji z funduszy publicznych (w ostatnim roku 21 ważniejszych interwencji). Udzielanie opinii na żądanie władz i instytucji i inne różne interwencje wykazują równie poważną pracę Ligi pomocy przemysłowej w ostatnim roku.

12) Liga pomocy przemysłowej założyła wreszcie bibliotekę fachowych podręczników i wzorów z zakresu przemysłu i handlu i zamierza w razie uzyskania wydatniejszej pomocy Rządu i kraju otworzyć stałą Czytelnię fachową dla sfer rękodzielniczych i kupieckich.

Wskazaniem byłoby, by L. P. P. materiały zebrane w bibliotece fachowej starała się uprzystępnąć nie tylko przez utrzymanie tej biblioteki we Lwowie, lecz także przez opracowywanie i wydawanie jak najpopularniejszych podręczników zwłaszcza z dziedziny rękodzieł i przemysłu domowego.

Liga pomocy przemysłowej prosi w petycji, o którą chodzi, o podwyższenie dotychczasowej stałej dotacji krajowej przyznawanej jej w każdorocznym budżecie krajowym (w kwocie 16.000 K) do kwoty 28.000 K czyli o 12.000 K., motywując swą prośbę:

a) potrzebą dalszej intensywniejszej akcji organizacyjnej, koniecznością zajęcia w pracy na wieś, częstszych podróży dla kontrolowania działalności filialnych Towarzystw pomocy przemysłowej;

b) potrzebą dalszego rozszerzenia ram Wystawy ruchomej przez zbudowanie specjalnego wozu transportowego, przez przyjęcie drugiej siły do odbywania wykładów dla młodzieży, dla robotników, dla włościan, dla sług domowych itd. tudzież powiększenia personelu służby dla Wystawy ruchomej o 1 siłę.

Z tem połączone będzie powiększenie kosztów przewozu i urządzenia postoju Wystawy ruchomej.

c) potrzebą dalszej intensywniejszej pracy nad organizowaniem agencji handlowej przy Towarzystwach P. P. częstszych lustracji tych Agencji i t. d.)

d) koniecznością utrzymywania internatu dla młodzieży przemysłowo-handlowej w domu Ligi pomocy przemysłowej we Lwowie dla ułatwienia w przechodzeniu młodzieży ze szkół do zawodów praktycznych.

e) koniecznością zasilania funduszy filialnych towarzystw P. p. na organizowanie drobnego przemysłu, zwłaszcza przemysłu drobnego;

f) koniecznością dalszej akcji w kierunku wydawania popularnych podręczników dla przemysłu, handlu itd.

Środki materialne Ligi pomoc. przemysłowej własne tj. z wkładek członków są minimalne, bo wkładki wynoszą zaledwie 2 K 10 h. od członka rocznie i wpływają prawie wyłącznie do funduszy Towarzystw filialnych na ich własne cele.

Jakkolwiek komisya uznaje, że zdobywanie środków na taką organizację jak Liga pomocy przemysłowej w drodze samopomocy społeczeństwa nie jest

łatwem, to jednak zdrowszem dla utrwalenia bytu Ligi byłoby oparcie jej nie tylko na subwencjach rządu, kraju i funduszków publicznych, ale w większej części na świadczeniach samego społeczeństwa a zwłaszcza sfer interesowanych.

Rząd wspiera Ligę pomocy przemysłowej dość wydatnie, przyznając jej rocznie 20 tysięcy koron ale stawia za warunek, że w pierwszym rządzie da podstawę materialną do akcji tak pożytecznej jak praca Ligi pomocy przemysłowej.

Z powyższych wywodów i z przedłożonego przez Ligę pomocy przemysłowej za rok ostatni sprawozdania wyżej streszczonego okazuje się, że działalność tej organizacyi obejmującej cały kraj jest dla rozwoju przemysłu we wszystkich jego formach a także dla rozwoju handlu krajowego pożyteczną i dalszy jej rozwój zasługuje ze strony kraju na poparcie.

Mimo to jednak komisya przemysłowa licząc się z finansowemi trudnościami kraju, nie jest w możności przyznania Lidze subwencji w żądanej wysokości lecz stawia wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

Wstawione do budżetu krajowego na rok 1909 subwencję dla Ligi pomocy przemysłowej preliminowaną (pod poz. 150) na 10.000 koron podnosi się na 12.000 koron, subwencję zaś preliminowaną pod poz. 151) na 6.000 koron podnosi się na 8.000 koron.

Przewodniczący :

A. Lubomirski.

Sprawozdawca :

E. Mycielski.

